

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบเกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของเกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ตลอดจนหาสาเหตุที่เกษตรกรอยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ โดยทำการศึกษาเกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขจำนวน 48 ราย และไม่ครบเงื่อนไข จำนวน 58 ราย รวมเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 106 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ คำนวณค่าต่าง ๆ เช่น ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เพื่อพิสูจน์สมมติฐานโดยใช้ค่า T-test และค่า Chi-square ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปด้านบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกร

1. เพศ

เกษตรกรทั้งกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากเป็นเพศชาย ในกลุ่มเกษตรกรที่ครบเงื่อนไขมีจำนวนร้อยละ 60.42 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขมีจำนวนร้อยละ 65.52

2. อายุ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 35.42 มีอายุระหว่าง 50 – 59 ปี โดยเกษตรกรที่มีอายุน้อยที่สุด 23 ปี อายุมากที่สุด 89 ปี อายุเฉลี่ย 54.79 ปี เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 31.03 มีอายุระหว่าง 41 – 49 ปี เกษตรกรอายุน้อยที่สุด 27 ปี อายุสูงสุด 77 ปี อายุเฉลี่ย 48.83

3. การศึกษา

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนร้อยละ 37.50 ได้รับความการศึกษาในระดับประถมศึกษา เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 53.45 ได้รับความการศึกษาในระดับประถมศึกษา

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 50 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 3 – 4 คน มีจำนวนสมาชิกสูงสุด 7 มีสมาชิกต่ำสุด 2 คน จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4 คน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 41.38 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 5 – 6 คน มีจำนวนสมาชิกต่ำสุด 1 คน สมาชิกสูงสุด 7 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน

5. รายได้รวมในครัวเรือน

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 50 ปี รายได้ระหว่าง 20,001 – 59,999 บาทต่อปี มีรายได้ต่ำสุด 12,000 บาทต่อปี มีรายได้สูงสุด 159,000 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 81,085.42 บาทต่อปี เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 53.45 มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 59,999 บาทต่อปี มีรายได้สูงสุด 220,000 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 40,872.83 บาทต่อปี

6. ขนาดพื้นที่ถือครองทางการเกษตร

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 45.83 มีจำนวนพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 10 ไร่ พื้นที่ถือครองต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่ถือครองสูงสุด 85 ไร่ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 15.81 ไร่ เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาร้อยละ 74.14 มีพื้นที่ถือครองต่ำกว่า 10 ไร่ พื้นที่ถือครองต่ำสุด 2 ไร่ พื้นที่ถือครองสูงสุด 36 ไร่ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 7.75 ไร่

7. ชนิดดินที่เกษตรกรนำเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 35.42 มีพื้นที่เป็นดินร่วนและดินลูกรัง ร้อยละ 35.42 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 70.69 มีพื้นที่เป็นดินลูกรัง

8. ชนิดไม้ที่ปลูกในโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไข โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ทั้งสองกลุ่มเลือกปลูกไม้สักเพียงชนิดเดียวโดยไม่คำนึงถึงสภาพพื้นที่

9. การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

9.1 วิทยุ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 81.75 ไม่เคยได้รับข่าวสารทางวิทยุ เคยได้รับข่าวสารทางวิทยุ ร้อยละ 18.25 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนมากร้อยละ 86.21 ไม่เคยได้รับข่าวสารทางวิทยุ เคยได้รับข่าวสารทางวิทยุ ร้อยละ 13.79

9.2 โทรทัศน์

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาก ร้อยละ 79.17 ไม่เคยได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์ เคยได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์ ร้อยละ 20.83 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนมากร้อยละ 87.93 ไม่เคยได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์ เคยได้รับข่าวสารทางวิทยุ ร้อยละ 12.07

9.3 วารสารต่าง ๆ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมาก ร้อยละ 96.55 ไม่เคยได้รับข่าวสารทางวารสารต่าง ๆ เคยได้รับข่าวสารทาง ร้อยละ 3.45 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนมากร้อยละ 81.25 ไม่เคยได้รับข่าวสารทางวารสารต่าง ๆ เคยได้รับข่าวสารทางวารสารต่าง ๆ ร้อยละ 18.75

9.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 81.25 เคยได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ไม่เคยได้รับข่าวสารเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ร้อยละ 18.75 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไข ส่วนมากร้อยละ 69 เคยได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ไม่เคยได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ร้อยละ 31

9.5 เพื่อนบ้าน

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 60.42 ไม่เคยได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน เคยได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 39.58 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 55.20 ไม่เคยได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน เคยได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ร้อยละ 44.80

9.6 แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 83.33 ไม่เคยได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ เคยได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 16.67 เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 96.55 ไม่เคยได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ เคยได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 3.45

10. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ อยู่ในระดับสูง มีคะแนนสูงสุด 10 คะแนน คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 8.06 คะแนน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง มีคะแนนสูงสุด 10 คะแนน คะแนนต่ำสุด 5 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 7.05 คะแนน

11. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่า

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าอยู่ในระดับสูง มีคะแนนสูงสุด 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด 4 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 6.79 คะแนน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกสวนป่าอยู่ในระดับสูง มีคะแนนสูงสุด 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด 3 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 6.62 คะแนน

12. ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไข และไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจเมื่อนำระดับความคิดเห็นของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักแล้ว ผลปรากฏว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยต่อการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

13. ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เกษตรกรกลุ่มที่มีอยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ เมื่อนำระดับความคิดเห็นของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักแล้ว ผลปรากฏว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

14. การเปรียบเทียบคุณลักษณะของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไข โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน คือ อายุ ระดับการศึกษา รายได้รวมในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรชนิดดินที่นำเข้าโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ การได้รับข่าวสารจากวารสารต่างๆ การได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ตามตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 คุณลักษณะที่แตกต่างกันของเกษตรกร

คุณลักษณะของเกษตรกร	ค่า T-test ที่ระดับความ เชื่อมั่น 0.05*, 0.01** และ 0.001 ***	ค่า Chi-square
อายุ	2.404 *	
ระดับการศึกษา		10.325 *
รายได้รวมในครัวเรือน	3.163 **	
จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร	3.066 **	
ชนิดดินที่นำเข้าร่วมโครงการ		21.88 ***
การได้รับข่าวสารทางวารสารต่างๆ		6.612 *
การได้รับข่าวสารจากแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์		5.371 *
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงการส่งเสริมปลูกไม้ เศรษฐกิจ	0.540 ***	
ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงาน โครงการฯ	6.850 ***	
ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	2.561 *	

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %

** มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99 %

*** มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 99.99 %

15. ปัญหาของเกษตรกร

เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไข โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจส่วนมากร้อยละ 64.58 ปัญหาเรื่องภัยธรรมชาติเกี่ยวกับไฟป่าและฝนแล้ง ในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่วนมากร้อยละ 74.14 มีปัญหาในเรื่องขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินกิจการดูแลสวนป่า

16. ข้อเสนอแนะหรือความต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานรับผิดชอบโครงการฯ

เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขและไม่ครบเงื่อนไข ส่วนมาต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป้า
ไม้บริการแนะนำดูแลเอาใจใส่เกษตรกรให้มากขึ้น และสม่ำเสมอในเรื่องการปลูกและการบำรุง
สวนป้า ตลอดจนโรคและแมลงศัตรูพืช

17. สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรอยู่ร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจจนครบเงื่อนไข

1. ต้องการใช้ที่ดินว่างเปล่าให้เป็นประโยชน์เนื่องจากที่ดินเดิมไม่สามารถทำการ
เกษตรอย่างอื่น ได้จึงหันมาปลูกป้าตามที่ได้รับการส่งเสริม
2. ต้องการมีไม้ไว้ใช้สอยในอนาคต เพราะเกษตรกรตระหนักถึงความต้องการใช้
ไม้ในอนาคตสืบเนื่องจากปัจจุบันปริมาณไม้ป่าในธรรมชาติขาดแคลนและมี
ไม้เพียงพอแก่การใช้สอย
3. เกษตรกรต้องการมีส่วนร่วมในการปลูกป้าเป็นทุนเดิมอยู่แล้วและมีความพร้อม
ที่จะปลูกป้า
4. เกษตรกรสนใจเงินสนับสนุนที่ได้รับจากโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ
ในอัตราไร่ละ 3,000 บาท เพื่อเป็นทุนในการปลูกสร้างสวนป้าสมทบกับเงิน
ทุนที่เตรียมไว้แล้วก่อนหน้านี้ (เป็นการต่อเนื่องจากข้อ 4)

18. สาเหตุที่ทำให้เกษตรกรบางส่วนออกจากโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจก่อน
ครบเงื่อนไข

1. เกษตรกรไม่มีทุนที่จะดูแลสวนป้าเนื่องจากเงินสนับสนุนไร่ละ 3,000 บาท มีไม่
เพียงพอเนื่องจากเกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไข ส่วนใหญ่ได้ค่อนข้างต่ำ
เงินที่หามาได้ส่วนใหญ่รวมทั้งเงินสนับสนุนจะไปใช้จ่ายเกี่ยวกับการครองชีพ
2. เกษตรกรไม่มีเวลาบำรุงรักษาสวนป้า เนื่องจากต้องไปรับจ้างรายวันเพื่อหาเงิน
มาใช้จ่ายภายในครอบครัว เป็นผลทำให้ต้นไม้ที่ปลูกในโครงการบางส่วนหรือ
แทบทั้งหมดไม่เจริญเติบโตและตายในที่สุด
3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป้าไม้สั่งให้ยกเลิกเนื่องจากสภาพพื้นที่แห้งแล้งดินขาดความ
อุดมสมบูรณ์และไม่สามารถปลูกซ่อมทดแทนได้

4. พื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และทำให้คนไม่ตาย เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นดินลูกรังซึ่งไม่เหมาะกับชนิดไม้คือไม้สัก มีผลทำให้ไม้ไม่เจริญเท่าที่ควรและทำให้ตายในที่สุด

อภิปรายผล

1. อายุของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าอายุของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันส่วนมากเกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขจะมีอายุสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไข เนื่องจากมีโอกาสที่จะเข้าร่วมโครงการและเกษตรกรมีอายุต่ำกว่า 50 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างรายวัน และมีกิจการส่วนตัวในตัวเมืองและต่างจังหวัด ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ เชาวลิต (2539) ที่ว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องไปทำงานในตัวเมือง ทำให้ไม่มีโอกาสเข้าร่วมโครงการป่าชุมชน

2. ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่าระดับการศึกษาของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน ส่วนมากเกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไข โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาขึ้นไป ผู้ที่ได้รับการศึกษาสามารถที่จะอ่านหนังสือได้จึงสามารถรับรู้ข่าวสารได้มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรนุช (2542) ที่ว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่า ย่อมมีโอกาสรับรู้ข่าวสารได้มากกว่า และรับรู้ได้ดีกว่า

3. รายได้รวมในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่ารายได้รวมของครัวเรือนของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไข โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจจะมีรายได้รวมในครัวเรือนสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไข เนื่องจากการปลูกสร้างสวนป่าและการดูแลสวนป่าต้องใช้ทุนที่ค่อนข้างมาก ดังนั้นผู้ที่มีรายได้รวมของครัวเรือนสูงมักไม่ประสบกับปัญหาด้านเกี่ยวกับเงินทุนปลูกป่าเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุทธิศักดิ์ (2542) ที่ว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่จะมีฐานะคืออยู่แล้ว และมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการเป็นอย่างดี

4. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร จากการศึกษาพบว่า ขนาดพื้นที่ถือครองของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขจะมีขนาดพื้นที่ถือครองมาก เนื่องจากการปลูกสร้างสวนป่าต้องใช้พื้นที่ปลูกค่อนข้างมาก ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มักใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ดังนั้นเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองมากเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วก็มีพื้นที่เหลือทำการเกษตรได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น (2539) ที่ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการฯ คือ การที่เกษตรกรมีที่ดินมาก และยังมีเหลือพอที่จะทำการเกษตรอื่น ๆ เป็นรายได้ของครัวเรือน

5. ชนิดดินที่นำเข้าร่วมโครงการ จากการศึกษาพบว่าชนิดดินที่นำเข้าร่วมโครงการของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจจะมีพื้นที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมแก่การปลูกไม้สัก มากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไข เนื่องจากพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรกลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขส่วนมากเป็นดินลูกรังซึ่งไม่เหมาะสมแก่การปลูกไม้สัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิศักดิ์ (2542) ที่ว่า พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่เป็นดินร่วน เมื่อปลูกไม้สักแล้วจะเจริญเติบโตได้ดี และผลงานวิจัยของยุทธ (2541) ที่ว่า พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ จะมีผลต่อความต่อเนื่องของการเข้าร่วมโครงการ

6. ชนิดไม้ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มเลือกปลูกไม้สักเพียงอย่างเดียว เนื่องจากเกษตรกรนิยมปลูกไม้สักมากที่สุด ประกอบกับกับในท้องที่พันธุ์ไม้ที่หาได้ส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ไม้สัก รวมทั้งการชี้แนะของเจ้าหน้าที่ ส่วนไม้ชนิดอื่น ๆ จะมีน้อยมากและตัวเกษตรกรเองคาดหวังจะมีไม้ไว้ใช้สอยในอนาคต ดังนั้นควรให้การสนับสนุนให้มีการปลูกพันธุ์ไม้ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น พันธุ์ไม้กินได้ พันธุ์ไม้โตเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เจนศักดิ์ (2540) ที่ว่า การปลูกสร้างสวนป่าไม้สักจะเป็นแนวทางที่อำนวยความสะดวกให้รัฐและราษฎร ซึ่งคุ้มค่าต่อการลงทุน โดยมีผลตอบแทนค่อนข้างสูง

7. การได้รับข่าวสารของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า การได้รับข่าวสารของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีโอกาสได้รับข่าวสารจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ ในระดับที่น้อยมาก เนื่องจากโครงการได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และการฝึกอบรม เพื่อไปสู่เกษตรกรเป้าหมายในปริมาณที่น้อยมาก เกษตรกรเป้าหมายจะได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นโครงการควรจะเน้นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับข่าวสารได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบในแบบสอบถามในหัวข้อการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกร

8. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันเกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขจะมีระดับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้นจึงควรดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจให้มากและกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนุช (2542) ที่ว่า เกษตรกรที่ยอมรับการปลูกเมล็ดิโอสถ จะมีความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์และการให้การสนับสนุนของโครงการได้อย่างถูกต้อง

9. ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงการ จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขจะมีความมั่นใจต่อการดำเนินงานของโครงการมากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไขจึงต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรเกี่ยวกับขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานของโครงการให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของนิพนธ์ (2540) ที่ว่า เกษตรกรมีความมั่นใจและพร้อมที่จะร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 5 ปี

10. ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกัน เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไขโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ จะมีความคิดเห็นในลักษณะมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมมากกว่า กลุ่มที่อยู่ไม่ครบเงื่อนไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ (2540) ที่ว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับที่ดี

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีอายุมาก ระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาขึ้นไป รายได้รวมของครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ลักษณะของดินที่เข้าร่วมโครงการ มีการได้รับข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกสวนป่าอยู่ในระดับสูง ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับมาก เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอยู่ร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

1. อายุของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขมีอายุค่อนข้างสูง ซึ่งกล่าวได้ว่า เกษตรกรอายุวัยทำงานถึงวัยกลางคน ต้องทำงานรับจ้างรายวันในตัวเมืองและต่างจังหวัด ดังนั้นควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการว่าสามารถสร้างอาชีพและงานที่มั่นคงได้ เช่น การทำระบบวนเกษตร ไร่นาสวนผสมในพื้นที่โครงการได้ ทั้งเป็นการสร้างงานและรายได้ โดยไม่ต้องออกไปทำงานต่างพื้นที่

2. ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไข มีความรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาหรือมากกว่า ดังนั้นการส่งเสริมจึงต้องมีการพิจารณาคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นมาประกอบการพิจารณาการดำเนินงานในคราวต่อไป

3. รายได้ในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไข ส่วนมากมีรายได้รวมในครัวเรือนสูง เนื่องจากการปลูกสร้างและบำรุงสวนป่าต้องใช้ทุนดำเนินการสูง ดังนั้นผู้ที่มีรายได้สูงมักไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการดำเนินการ

4. จำนวนพื้นที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไข จะมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรมาก เนื่องจากการปลูกสร้างสวนป่าใช้พื้นที่ค่อนข้างมาก และยังมีพื้นที่เหลือเพื่อทำการเกษตรชนิดอื่น ๆ เพื่อเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง ควรพิจารณาถึงลักษณะดังกล่าวด้วย

5. ลักษณะของดินที่นำเข้าร่วมโครงการ ในการส่งเสริมคราวต่อไปควรมีการตรวจสอบสภาพของดิน เพื่อให้เหมาะสมกับไม้ที่ปลูก เพื่อก่อเกิดประโยชน์กับโครงการ และภาพพจน์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

6. ชนิดไม้ที่ปลูก พบว่า เกษตรกรเลือกปลูกไม้สักเพียงชนิดเดียว ดังนั้นในการส่งเสริมในคราวต่อไป ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ชนิดอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ตามบัญชีรายชื่อพันธุ์ไม้ที่ปลูกในโครงการฯ จำนวน 38 ชนิด ตามระเบียบของโครงการฯ พ.ศ. 2540

7. การประชาสัมพันธ์ของโครงการ พบว่า เกษตรกรมีโอกาสรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการจากแหล่งต่าง ๆ ในระดับน้อยมาก ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น และเข้มข้น เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสรับข่าวสารได้มากขึ้น

8. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของโครงการอย่างถูกต้อง ดังนั้นการส่งเสริมในครั้งต่อไป ควรให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ อย่างถูกต้อง ซึ่งจะมีผลต่อการอยู่ร่วมโครงการฯ

9. ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงการ พบว่า เกษตรกรที่อยู่ครบเงื่อนไขจะมีความมั่นใจต่อการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้น ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อโครงการอย่างถูกต้องและชัดเจน

10. ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า เกษตรกรกลุ่มที่อยู่ครบเงื่อนไข จะมีความเห็นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี ดังนั้นการดำเนินงานครั้งต่อไป ควรเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติและดูแลสิ่งแวดล้อมในด้านการเตรียมพื้นที่ และการกำจัดวัชพืช รวมทั้งการกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกวิธี โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น กำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี การเตรียมพื้นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ หลีกเลี่ยงการกำจัดวัชพืชโดยวิธีเผา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษามาเปรียบเทียบเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เท่านั้น ควรมีการขยายพื้นที่ที่จะศึกษาออกไปในอำเภอข้างเคียงหรือจังหวัดอื่นๆ เพื่อเพิ่มประชากรในการศึกษาให้มากขึ้น เช่นอำเภออื่นๆในจังหวัดลำปาง หรือจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอื่นๆ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพในโอกาสต่อไป